

УДК 929.5 (477.54/62) “16/18”

**Світлана ПОТАПЕНКО**  
(Київ)

**СЛОБІДСЬКИЙ СТАРШИНСЬКИЙ РІД РОЗАЛЬЙОНІВ-СОШАЛЬСЬКИХ:  
ДО РЕКОНСТРУКЦІЇ РОДОВОДУ  
(кінець XVII – середина XIX ст.)**

Завдячи мову про Розальйонів-Сошальських, зауважимо, що це той рідкісний для слобідської козацької старшини випадок, коли генеалогічні розшуки не треба розпочинати “з нуля”. Представники цього роду були помітними постатями не лише в масштабі Слобожанщини, але й у ширшому розрізі історії України, Росії та Сербії. Хоча спеціального дослідження про них ще не підготовлено, родовід Розальйонів-Сошальських у загальних рисах відтворено їхнім нащадком Є. Ставровським<sup>1</sup>, дослідниками А. Парамоновим та Р. Бойовичем<sup>2</sup>. Однак, чимало генеалогічних прогалин усе ще не заповнено.

У даній статті ми не ставимо перед собою мети подати повний генеалогічний розпис з кінця XVII ст. і до середини XIX ст. Наші завдання значно скромніші: змалювати у загальних рисах історію роду Розальйонів-Сошальських із залученням нововиявлених джерел, акцентуючи увагу на найбільш знакових постах. Але перед тим кілька загальних зауваг.

За легендою засновником роду вважається француз “вільної професії” Розальйон, який викрав доньку в поляка Сошальського<sup>3</sup>. У будь-якому випадку першим документально засвідченим представником роду був ізюмський полковий писар кінця XVII – початку XVIII ст. Юрій Семенович Розальйон-Сошальський. Його нащадки належали до полкової і сотенної старшини Ізюмського козацького полку, а на межі XVIII–XIX ст. здобули дворянство. Розальйони-Сошальські були в добрих стосунках із командуванням Слобідських полків, про що свідчать їхні кар’єрні успіхи на службі ординарцями при генеральських квартирах замість участі у небезпечних далеких походах.

Маєтковий комплекс роду бере початок від надання у 1706 р. Петром I Юрієві Семеновичу землі на р. Жеребець під Ізюмом. Надалі в Куп’янському повіті Розальйони-Сошальські володіли слободами Гусинець, Моначинівкою, Юр’івкою і Жеребець. У маєтностях Сошальських полюбляв зупинятися Григорій Сковорода, з яким особливо приятелював онук Юрія Семеновича Олексій Юрійович (1.1.4.). Двоюрідний онук Олексія Юрійовича Єгор Дмитрович (1.1.3.1.1.) спілкувався із відомим істориком й етнографом Григорієм Данилевським, а Єгор Єгорович (1.1.3.1.1.1.) належав до кола близьких петербурзьких знайомих Тараса Шевченка. Не менш визначним був іще один нащадок Юрія Семеновича Олександр Григорович (1.2.3.1.) – генерал-майор Генштабу, автор спогадів про російсько-турецьку війну 1828–1829 рр. і першої топографічної карти Сербії.

Варто зазначити і традиційний для української козацької старшини зв’язок із Православною Церквою. Сошальські були будівничими щонайменше трьох церков у своїх маєтностях, а окремі представники роду обирали духовний шлях. Так, з цього роду походила ігуменя Хорошівського Вознесенського дівочого монастиря поблизу Харкова Тавифа. Хорошівський монастир був відомий тим, що до нього постригалися представниці найвідоміших слобідських старшинських родів (Квіток, Ковалевських, Двигубських, Савицьких, Ольховських та інших)<sup>4</sup>. Тавифа як ігуменя згадується упродовж 1777 – середини 1798 рр. За її ігуменства у 1785 р. було відбудовано знищений перед тим пожежею монастирський храм Архістратига Михаїла, облаштовано в ньому новий різний іконостас, а комплекс монастирських будівель обнесено дерев’яною огорожею з прибудованими до неї хлібними коморами, чернечими і гостинними келіями. Тавифа померла 5 березня 1801 р.<sup>5</sup> Окрім того, згідно родинних переказів “в роде Сошальських было также монашеское звание. Один из предков наших потерял жену от чумы, занесенной в Украину. Возле матери найден был живым ребенком сын ее. В зрелых летах он часть имения, именно хутор Чернячий, впоследствии взятый в казну, пожертвовал на Куряжский монастыр близ Харькова (Куряжский чоловічий монастыр, заснований у другій половині XVII ст. харківським полковником Григорієм Донцем. – С. П.), и сам пошел в монахи”<sup>6</sup>.

Додамо, що протягом XIX – початку XX ст. Розальйони-Сошальські поріднилися із Нілусами, Вуїчами, Раєвськими, Хомутовськими й іншими родинами.

\* \* \*

## I

**1. Юрій (Георгій) Семенович** – писар Харківського (1697) й Ізюмського (1705–1713) козацьких полків<sup>7</sup>. За його власними словами брав участь “в Крымских и Польских походах”, що опосередковано може свідчити про його участь у виправах слобожан у складі московських військ у 1670–1680-х рр.<sup>8</sup> Згідно даних архієпископа Харківського і Охтирського Філарета (Д. Г. Гумілевського) Юрій Семенович розробив власний курс “латинської схоластичної Логіки”, що безперечно свідчило про його добру освіту, здобуту, можливо, у Краківській академії<sup>9</sup>. На наш погляд, більш імовірним виглядає припущення, що Юрій Розальйон-Сошальський міг бути випускником Києво-Могилянської академії, що загалом було характерним для слобідської старшини того періоду. Про старшинську службу батька пізніше згадував син Олександр: “Отец ево Юрей Семенов сын Разелион-Сошалский пришел с полского шляхетства и служил до 733 году в Изюмском полку полковым писарем”<sup>10</sup>. Фраза “с полского шляхетства” у даному фрагменті не повинна бентежити: як доводять останні дослідження, чимало слобідських старшинських родів дійсно походили з правобережної (“польської”) української православної шляхти, а тому це не можна виключати й щодо Розальйонів-Сошальських. Згадка ж про 1733 р. тут не є чіткою хронологічною межею, а сигналізує лише про те, що Юрій Семенович служив раніше реформування Слобідських полків у 1732–1735 рр. У 1706 р. указом Петра I Юрію Розальйону-Сошальському було дозволено заснувати слободу на р. Жеребець, яка й дістала назву Юр’ївки<sup>11</sup>. На 1713 р. він володів слободою Гусинець<sup>6</sup> у Куп’янському повіті<sup>12</sup>. Невдовзі згадки про нього зникають з документів, а перелік ізюмської старшини 1720 р. не згадує його зовсім<sup>13</sup>, що опосередковано свідчить, що десь у міжчасі 1713–1720 рр. він помер. На жалувані Петром I маєтності пізніше покликалися нащадки Юрія Семеновича, аби довести своє право на дворянський статус<sup>14</sup>.

## II

**1.1. Георгій Георгійович** (також у джерелах “Григорій”) – ізюмський полковий хорунжий<sup>15</sup>. На 1732 р. у Куп’янській сотні Ізюмського полку володів слободами Гусинець (376 підданих), Моначинівка<sup>8</sup> (100 підданих) та Жеребець (191 підданих)<sup>16</sup>.

**1.2. Олександр Георгійович** – народився близько 1715 р. З 1736 р. – підпрапорний Ізюмського полку. Брав участь у російсько-турецькій війні 1736–1739 рр., зокрема 1737 р. у битві під Карасу-Базаром. 30 вересня 1757 р. відставлений сотником. Успадкував слободи Юр’ївку і Жеребець, де в 1734 р. звів дерев’яний Петропавлівський храм. На 1766 р. володів 227 підданими<sup>17</sup>. У 1766 р. підписав “наказ” від ізюмських дворян, старшин і офіцерів до Комісії Нового уложення<sup>18</sup>. У серпні 1770 р. отримав смертельне вогнепальне поранення в голову під час нападу гайдамак на слободу Жеребець: “... Над речкою Текучею он, Сошальский, встретил их [гайдамацьку ватагу; тут і далі примітки автора. – С. П.] с командою человек до сорока, куда прибежал на помощь отставной вахмистр Николай Лященко<sup>Г</sup>, стараясь их переловить, приказал пешим ево подданным, тож и сам начал с ружья стрелять, что, увидя, с реченных ватагов Иван Филенко выстрелил по нем, Сошалском, с ружья и попал в голову, от чего он тот же час упал на землю. Имеющая ж при нем и при вахмистру Лященко команда, увидя оное, побежали в лес, за коими они, разбойники гоняясь, и кого могли поимать равно и как ево, Сошалского, ибо еще в живых находился, перевязали и, поставя над ними для кораулу сем человек разбойников, поехали в слободу Жеребец и, пришед одного Сошалского в дом и не застав никого, разбив сундуки, забрали из оных червоньцов, десяти-, пятирублевой монеты – триста, серебряной – триста, медной – триста ж рублев, ложок серебряных – пятьдесят, стаканов – тритцать, чарок – тритцать, подносов – шесть да оловяной посуды: блюд – десять, тарелок – восемь, платья, рубашек женских и матерьяных шубок подбиты: одну – волчьими, другую – лисями, а третью – заячими мехами, лошадей езжалых – девять”<sup>19</sup>. Розслідування з’ясувало, що напад здійснили близько семидесяти гайдамак, серед яких було чимало донців і колишній підданий Сошальського Андрій Кушкань, який, вочевидь, і навів ватагу на маєтність сотника. Не останню роль зіграла і явна чи прихована підтримка гайдамаків з боку місцевих мешканців: юр’ївський священник благословляв розбійників і не заважав їм грабувати, кабанський отаман допоміг їм уже зі здобиччю переправитися через Сіверський Донець, інші чинили дрібні перешкоди у розслідуванні справи, а ті піддані, котрі були із сотником під час нападу, як виявилось, не лише захищали його, але, будучи запевнені, що нападникам потрібні тільки “пани”, дали себе зв’язати<sup>20</sup>.

<sup>а</sup> Тепер село Макіївка Кременського району Луганської області.

<sup>б</sup> У публікації помилково “Тушинець”. Тепер село Гусинка Куп’янського району Харківської області.

<sup>в</sup> Тепер село Моначинівка Куп’янського району Харківської області.

<sup>г</sup> Колишній підпрапорний Ізюмського полку.

## III

**1.1.1. Осип Георгійович** – народився близько 1725 р. Швидше за все, освіту здобув у Харківському колегіумі, адже було “службу ево велено щитать за понесенные им в обучении славено-латинского и немецкого языков труда, как он в школу реторику вступил 741 году сентября с 7”. 16 квітня 1746 р. записаний підпрапорним Ізюмського полку. 18 вересня 1748 р. одержав уряд ізюмського полкового хорунжого, 26 липня 1757 р. – молодшого полкового осавула. У походах не бував, протягом 1756–1760 рр. служив при квартирі Українського дивізійного генерала К. Кантемира<sup>21</sup>. З ліквідацією козацького устрою продовжив військову службу поручиком Ізюмського гусарського полку<sup>22</sup>. На 1766 р. разом із трьома молодшими братами володів у Ізюмській провінції 605 підданими<sup>23</sup>. За інформацією 1767 р. володів 400 підданими<sup>24</sup>. Згідно відомостей 1773 р. у тій же провінції брати Сошальські володіли хутором Купним (43 підданих) та слободою Гусинець (20 підданих)<sup>25</sup>. Був одружений із представницею роду Кондратьєвих<sup>26</sup>. Зберігся лист Григорія Сковороди до Осипа Юрійовича 1781 р.<sup>27</sup>

**1.1.2. Іван Георгійович** – народився близько 1729 р. 8 червня 1747 р. призначений підпрапорним Ізюмського полку, у походах не бував, 30 вересня 1757 р. відставлений тим же чином<sup>28</sup>.

**1.1.3. Георгій Георгійович** – народився близько 1733/1736 р. Освіту, як і старший брат Осип, здобув, напевно, у Харківському колегіумі, бо протягом 1751–1756 рр. був “во обучении славено-латинского языка”, що йому зарахували у службовий стаж. 3 вересня 1756 р. призначений підпрапорним до Ізюмського полку, у походах участі не брав, але бував у командираціях по полку і на ординації у слобідського бригадира Віліма Бринка<sup>29</sup>. У “Щорічному списку” Ізюмського полку за 1764 р. міститься такий цікавий запис про Георгія Георгійовича: “В отправленном за 761 год единовременном списке [тобто у щорічному списку] показано: за оторванием от ружья левой руки пястов воинской службы, кроме штатской, служить не может, то н[ы]не ордером камандующего генералетета велено ево, Сошалского, что он от той болезни совершенно выздоровел, по-прежнему почитать военной службы”<sup>30</sup>. У 1766 р. підписав “наказ” від ізюмських дворян, старшин і офіцерів до Комісії Нового уложення<sup>31</sup>.

**1.1.4. Олексій Георгійович** – народився близько 1736 р. 29 червня 1760 р. указом бригадира Д. Банческула зарахований підпрапорним до Ізюмського полку. У походах не бував, служив ординарцем при генеральських квартирах. Продовжив службу вахмістром в Ізюмському гусарському полку<sup>32</sup>. У 1766 р. підписав “наказ” від ізюмських дворян, старшин і офіцерів до Комісії Нового уложення<sup>33</sup>.

Олексій Георгійович товаришував із Григорієм Савичем Сковородою, який любляв гостювати у Гусинці й усамітнюватися на пасіці неподалік (у “Гусинському лісі” чи “Гусинській пустині”, як писав Сковорода)<sup>34</sup>. Про це залишив спогади Єгор Дмитрович Сошальський (1.1.3.1.1.): “Друг Сковороды, Алексей Юрьевич Сошальский жил в Гусинке, возле церкви, где теперь живет В. Ф. Земборский<sup>1</sup>. Он был старый холостяк, оригинал, упрямого характера и, будучи бездетен, все имение хотел передать своему племяннику, моему отцу [тобто 1.1.3.1. Дмитрові Георгійовичу]. Но рассердился на него за то, что тот приказал выбросить из пруда конопли, которые он велел мочить, и конопли были причиною того, что имение перешло в разные руки. Отец мой после выкупил небольшую часть. Это то место, где теперь я живу, т. е. хутор Селище близ леса, называемого Васильков. Я помню и самого Алексея Юрьевича, и дом его, особой архитектуры. Это было очень высокое здание в три этажа. Верхний, по имени летняк, был без печей. Тут с весны проживал хозяин, друг Сковороды. У него были еще два брата, Осип [1.1.1. Осип Георгійович] и Георгий – мой дед [1.1.3. Георгій Георгійович]. Первый жил также в Гусинке, а второй в Маначиновке. Недалеко от Гусинки есть лес. Там в то время была хижина и пасека, где Сковорода проживал, иногда вместе с Алексеем Юрьевичем. Место называлось Скрынники и получило имя “Скрынницкой пустыни”. Друзья ходили оттуда в церковь в Гусинку, где теперь в алтаре хранится зеркало Сковороды, взятое по смерти его из домика Скрынницкой пустыни”<sup>35</sup>.

Згадки про Олексія Юрійовича зустрічаємо в епістолярії Григорія Сковороди. Зокрема, в згадуваному листі до Осипа Георгійовича (1.1.1.) Григорій Савич картав Олексія Сошальського за грошолобство, яке є “коренем усього лихого”<sup>36</sup>. У листі 1790 р. до улюбленого учня Михайла Ковалинського Сковорода серед іншого згадував про переклад Плутархового “Про убереження від боргів”, подарований Сошальському<sup>37</sup>. У 1791 р. Сковорода передавав лист до священника с. Бабаї, свого колишнього учня Якова Правицького через Олексія Юрійовича і заразом переказував, що останній дуже ображається на Правицького за те, що той не хоче йому дати таку “дрібничку”, як кілька

<sup>1</sup> Нашадок місцевого старшинського роду.

трояндових кушів<sup>38</sup>. Відомо про спільну поїздку Олексія Георгійовича та Григорія Савича до Києва у 1770 р.<sup>39</sup>

**1.1.5. Ірина Георгіївна** – дружина вихідця з козаків, острогозького молодшого полкового писаря 1759–1765 рр. Федора Павловича Тимошенкова<sup>40</sup>. Мали сина Андрія близько 1758 р. н.<sup>41</sup> На 1766 р. Федір Павлович володів в Ізюмській провінції 94 підданими<sup>42</sup>.

**1.2.1. Іван Олександрович** – народився близько 1742 р. 14 серпня 1760 р. записаний підпрапорним до Ізюмського полку, в походах не бував, служив ординарцем при генеральських квартирах. З ліквідацією козацького устрою Слобожанщини продовжив службу в Ізюмському гусарському полку ротним квартирмейстером. На 1766 р. володів у Ізюмській провінції 51 підданими<sup>43</sup>.

**1.2.2. Семен Олександрович** – народився близько 1746 р. Служив у Ізюмському гусарському полку капралом<sup>44</sup>. На 1772 р. – відставний прапорщик<sup>45</sup>. Разом із молодшим братом Григорієм у 1819–1827 рр. опікувався зведенням кам'яного Петропавлівського храму в Юр'івці<sup>46</sup>. Мав багато доньок від кількох шлюбів<sup>47</sup>.

**1.2.3. Григорій (Георгій) Олександрович** – народився близько 1758 р., на середину 1760-х рр. навчався грамоти<sup>48</sup>. Намагався відновити маєтковий комплекс роду, скуповуючи у сестер та їхніх дітей частини Юр'івки<sup>49</sup>.

**1.2.4. Микола Олександрович** – народився близько 1761/1762 р.<sup>50</sup>

**1.2.5. Прокіп Олександрович** – народився близько 1763 р.<sup>51</sup>

**1.2.6. Олена Олександрівна** – дружина полкового ад'ютанта, пізніше поручика Ізюмського гусарського полку, молдаванина Василя Бантиша<sup>52</sup>.

**1.2.7. Тетяна Олександрівна** – дружина старшинського сина, сотника Ізюмського козацького полку, пізніше поручика Максима Павлова. На 1779 р. М. Павлов володів селом Лозовою із 207 підданими в Богодухівському повіті Харківського намісництва<sup>53</sup>.

**1.2.8. Анастасія Олександрівна** – дружина вихідця з козацької родини, сотника Ізюмського козацького полку, пізніше прапорщика Ізюмського гусарського полку, комісара Семена Федоровича Кишинського<sup>54</sup>.

**1.2.9. Марія Олександрівна** – дружина підпрапорного Ізюмського полку 1764–1765 рр., пізніше прапорщика Михайла Грекова (на 1766 р. він володів 25 підданими в Ізюмській провінції)<sup>55</sup>.

**1.2.10. Аксинія Олександрівна**<sup>56</sup>.

**1.2.11. Параска Олександрівна**<sup>57</sup>.

#### IV

**1.1.2.1. Петро Іванович** – народився близько 1763 р.<sup>58</sup>

**1.1.2.2. Корнелій Іванович** – народився близько 1765 р.<sup>59</sup>

**1.1.3.1. Дмитро Георгійович** – народився близько 1763 р.<sup>60</sup> Служив ротмістром Ізюмського гусарського полку. У 1808 р. на його кошти в слободі Моначинівці було зведено кам'яну Дмитрівську церкву<sup>61</sup>. У 1811 р. записаний до першої частини Родовідної книги Харківського намісництва<sup>62</sup>. Протягом 1807–1813 рр. – куп'янський повітовий предводитель дворянства<sup>63</sup>.

**Дружина: Олександра Якимівна Бедряга** – представниця слобідського старшинського роду молдавського походження<sup>64</sup>.

**1.2.3.1. Олександр Григорович** – народився 5 жовтня 1797 р. у с. Юр'івці. Навчався в Харківському університеті. Вступив 1816 р. на військову службу до військово-топографічного депо. У 1817 р. у чині поручика відправлений до штабу 2-ої армії. Починаючи з 1819 р. протягом наступних десяти років працював над картою Поділля і Бессарабії, за виконання якої одержав орден Св. Анни IV ступеня. Брав участь у російсько-турецькій війні 1828–1829 рр., де потрапив у полон і був звільнений із підписанням Адріанопольського миру<sup>65</sup>. Про свій полон залишив спогади<sup>66</sup>. Протягом 1830–1831 рр. працював над картою Сербії, за укладання якої одержав підвищення чину. Повернувшись до Петербурга, служив у Генеральному штабі, був нагороджений орденом Св. Станіслава III ступеня. У 1836 р. одержав чин полковника. Нагороджений 1837 р. орденом Св. Анни II ступеня. У 1845 р. вийшов у відставку в чині генерал-майора. Розробив власний проект селянської реформи. Помер 16 січня 1873 р.<sup>67</sup>

**Дружина: Надія Осипівна**<sup>68</sup>.

#### V

**1.1.3.1.1. Єгор Дмитрович** – підполковник. Протягом 1840–1846 рр. і 1855–1857 рр. – куп'янський повітовий предводитель дворянства. Очевидно, помер наприкінці лютого чи на самому початку березня 1857 р. (не добувши трирічної каденції предводителя), бо вже 5 березня 1857 р. новим очільником куп'янського дворянства став штаб-капітан Йосип Фадейович Клепацький<sup>69</sup>. У

1856 р. передав Г. П. Данилевському рукописний збірник творів Г. С. Сковороди “Сад божественних пісень” та власні спогади про родину<sup>70</sup>.

## VI

**1.1.3.1.1.1. Єгор Єгорович (Георгій Георгійович)** – народився 23 лютого 1829 р. у Куп’янському повіті. Закінчив Харківський університет. Від 28 грудня 1849 р. служив канцелярським чиновником у канцелярії харківського цивільного губернатора, а з 19 червня 1851 р. – на тій же посаді в канцелярії петербурзького військового генерал-губернатора. З 9 червня 1853 р. – молодший помічник секретаря в канцелярії Синоду. 18 січня 1856 р. зарахований до Міністерства внутрішніх справ, звідки 20 квітня 1858 р. вийшов у відставку з чином колезького асесора. Володів деревнею Криничною на Куп’янщині<sup>71</sup>.

Входив до тогочасних петербурзьких літературно-мистецьких кіл, про що залишилися свідчення сучасників. Так, літератор Яків Полонський (1819–1898) занотував, що 28 лютого 1855 р. був на квартирі у Сошальського, в якого тоді тимчасово мешкав поет Микола Щербина (1821–1869), “там читали стихи неизвестного поэта<sup>с</sup>: “Библия”, “Нет, Боже, Ты немилосерден” и “Крещенье””<sup>72</sup>.

Про той же період згадував Адріан Солнцев<sup>с</sup>: “Меня с ним [Миколою Щербиною] познакомил Сошальский, тогда он [тобто Щербина] жил в каком-то чуланчике; познакомившись ближе, я уговорил его переехать к нам, даром он не хотел это сделать, и мы приняли его в часть; он был так щекотлив, что если обед готовился сколько-нибудь лучше всредневного, он ограничивался двумя блюдами, и эта церемонии продолжалась, пока с нами жил Сошальский, которого он не любил за хвастливый и покровительственный характер”<sup>73</sup>.

Сам Микола Щербина відгукувався про Єгора Єгоровича не надто компліментарно, присвятивши йому епіграму під назвою “Общий друг (Е. Е. Р-он С-кий)”:

Людей известных был любителем  
И даровых их погребком;  
Он стал в уезде предводителем,  
А в Петербурге был хлыщем<sup>74</sup>.

Подібне враження Єгор Сошальський справив і на доньку відомого петербурзького архітектора Олену Штакеншнейдер. Та пригадувала, що Єгора Єгоровича їй було представлено 29 листопада 1855 р. 24 квітня наступного року під час одного з вечорів у її салоні між гостями відбувся конфлікт. Справа ледь не дійшла до бійки між поетом Левом Меєм та архітектором Леопардом Страшинським. ЗаDIR заспокоїли, однак: “Остались Розальон-Сошальский и Щербина, сторонники Мея, и между ними и Страшинским дело не дошло до чего-нибудь серьезного только благодаря Святинскому. Сашальский на то и бил, чтобы произошел пуший скандал и, хотя барин, богатый помещик, выказал себя в этот вечер именно таким, каким он мне с первого раза показался: неприличным человеком, неумеющим вести себя в обществе, к которому принадлежит... Одно хорошее в этом, что Сашальскому отказано от дома”. Улітку 1857 р. “нахал Розальон-Сошальский” знову відвідав Штакеншнейдерів, але вже востаннє<sup>75</sup>.

У ті ж роки Єгор Сошальський часто зустрічався із Тарасом Шевченком, який навесні 1858 р. повернувся із заслання. Згідно поетового щоденника, 1 квітня того року: “... Долго шлялся по Невскому проспекту без всякой цели. Потом прошел на Бассейную, нашел квартиру Кокорева<sup>ж</sup>, а самого хозяина не нашел дома. Обедал у Белозерского<sup>з</sup>. После обеда получил записку от графини Н[астасьи] И[вановны]<sup>и</sup> и вечером отправился к ней. Никакой эк[с]тренности. Ей просто хотелось меня видеть. Доброе сознание! К графине заехал Сошальский и увез меня к имениннице землячке М[арье] С[тепановне]<sup>и</sup>. Мы с нею не видались с 1845 года. Едва заметно постарела. На удивление прочная

<sup>с</sup> Мовиться про Петра Лавровича Лаврова (1823–1900) – російського соціолога, публіциста, ідеолога “народництва”.

<sup>с</sup> Таврійський генерал-губернатор 1862–1873 рр.

<sup>ж</sup> Василь Олександрович Кокарев (1817–1889) – російський підприємець, публіцист, видавець (*Шевченко Т. Г. Повне зібрання творів...* – С. 402).

<sup>з</sup> Василь Михайлович Білозерський (1825–1899) – український суспільно-політичний діяч, журналіст, учасник “Кирило-Мефодіївського братства”, товариш Тараса Шевченка.

<sup>и</sup> Анастасія Іванівна Толстая (1817–1889) – дружина скульптора, віце-президента Академії мистецтв Федора Петровича Толстого. Опікувалися звільненням Т. Шевченка із заслання (Там само. – С. 322).

<sup>и</sup> Марія Степанівна Кржисевич (1824–1905) – племінниця українського дворянина і мецената Григорія Степановича Тарновського (Там само. – С. 402).

землячка”<sup>76</sup>. Наступного дня: “В первом часу Сошальский повез меня к землячке Ю. В. Смирновой<sup>і</sup>. Я знал ее милой институткой в 1845 году. А теперь черт знает что. Претензия на барыню, а в самом деле и на порядочную горничную не похожа. От Смирновой заехали к Градовичу<sup>й</sup>. Тоже старый знакомый. От Градовича зашел я уже без Сошальского в Палкин трактир<sup>к</sup>, пообедал и отправился домой”<sup>77</sup>. Запис від 12 квітня: “... После обеда повез меня Сошальский к землячке М. С. Гжесевич, а часу в первом к Борелю<sup>л</sup>. А от Бореля к Адольфине, где я его и оставил”<sup>78</sup>. Запис від 18 квітня: “Получил милейшее письмо от милейшего Сергей Тимофеевича Аксакова<sup>м</sup>, на которое буду отвечать завтра, – сегодня я увлекся своею “Лунатикую”<sup>н</sup>. Если бы не помешал обязательный Сошальский, то я окончил бы “Лунатику”. Но, увы, нужно оставить невещественное слово и приняться за вещественное дело, т. е. увесистый обед. Вечером с тем же обязательным Сошальским поехали мы к милой и талантливо-голосистой певице мадмуазель Грубнер<sup>о</sup>. Там встретился я с Бенедиктовым<sup>п</sup>, Даргомыжским<sup>р</sup> и с архитектором Куз[ь]миным<sup>с</sup>, старым и хорошим знакомым. Музыкальное наслаждение закончилось смешным и приторным мяуканьем Даргомыжского. Точно мышонок в когтях кота. А ему аплодируют. Странные люди эти меломаны. А еще страннее такие певцы, как Даргомыжский”<sup>79</sup>. Події наступного дня: “Вчера Сошальский пригласил меня с Михайлом<sup>т</sup> на борщ с сушеными карасями и на вареники. А сегодня графиня Н[астатья] И[вановна] просит запиской к себе обедать и обещает познакомить с декабристом бароном Шейгелем<sup>у</sup>. Мы предпочли декабриста борщу с карасями и за измену были наказаны бароном. Он не пришел к обеду. Одичалый барон. За обедом познакомился я с адмиралом Голенищевым<sup>ф</sup>. Адмирал – товарищ графа Ф[едора] П[етровича]<sup>х</sup>. Простой и, кажется, хороший человек. Вечер провел у Галагана<sup>ц</sup>. Он прочитал описание своего будынка, збудованого им в старом малороссийском вкусе в Прилуцком уезде. Барская, но хорошая и достойная подражания затея”<sup>80</sup>. 26 квітня: “На обеде у Сошальского лично познакомился с поэтом Курочкиным<sup>ч</sup> и с братом его Николаем<sup>ш</sup>, достойным молодым человеком...”<sup>81</sup>. 16 травня: “... Вечером восхищался пением милочки Гринберг<sup>ю</sup>; с Сошальским и Семеном<sup>я</sup> в восторге заехали ужинать к Борелю и погасили свои восторги у Адольфины. Цинизм!”<sup>82</sup>.

Із 2 жовтня 1859 р. Єгор Єгорович був куратором Куп’янської міської лікарні. На 1860 р. володів у Куп’янському повіті хуторами Селищем (18 дворів), Олександрівським (15 дворів) і Гусинським (27 дворів). З 1 січня 1862 р. – куп’янський повітовий предводитель дворянства<sup>83</sup>. Помер 29 травня 1864 р., не добувши каденції предводителя<sup>84</sup>.

## VII

**1.1.3.1.1.1. Дмитро Єгорович** – народився 1862 р.<sup>85</sup>

**1.1.3.1.1.1.2. Олександр Єгорович** – народився 1863 р.<sup>86</sup>

**1.1.3.1.1.1.3. Георгій Єгорович** – народився 1865 р.<sup>87</sup>

<sup>і</sup> Юлія Василівна Смирнова – двоюрідна племінниця Г. С. Тарновського (Там само).

<sup>й</sup> Едуард Олександрович Градович – лікар Олександрійської жіночої лікарні у Петербурзі (Там само).

<sup>к</sup> Ресторан “Палкін” у Петербурзі (Там само).

<sup>л</sup> Петербурзький ресторан (Там само. – С. 406).

<sup>м</sup> Сергій Тимофійович Аксаков (1791–1859) – російський письменник, літературний і театральний критик.

<sup>н</sup> Автограф чи список такого твору Т. Шевченка невідомий (Там само. – С. 408).

<sup>о</sup> Ізабелла Львівна Грінберг (1833–1877) – талановита петербурзька співачка, учениця М. І. Глинки (Там само).

<sup>п</sup> Володимир Григорович Бенедиктов (1807–1873) – російський поет.

<sup>р</sup> Олександр Сергійович Даргомижський (1813–1869) – російський композитор (Там само. – С. 409).

<sup>с</sup> Роман Іванович Кузьмін (1811–1867) – російський архітектор (Там само).

<sup>т</sup> Михайло Матвійович Лазаревський (1818–1867) – службовець, близький друг Т. Шевченка (Там само. – С. 320).

<sup>у</sup> Володимир Іванович Штейнгель (1783–1862) – член Північного товариства, декабрист, відбув 15-річну каторгу (Там само. – С. 409).

<sup>ф</sup> Аркадій Васильович Голенищев (1789–?) – генерал-лейтенант морського відомства (Там само).

<sup>х</sup> Федір Петрович Толстой (див. вище прим. и).

<sup>ц</sup> Григорій Павлович Галаган (1819–1888) – нащадок українського старшинського роду, громадсько-політичний діяч, меценат. Далі йдеться про його будинок, споруджений у с. Лебединці 1856 р. (Там само. – С. 409).

<sup>ч</sup> Василь Степанович Курочкин (1831–1875) – російський поет-сатирик, журналіст, перекладач.

<sup>ш</sup> Микола Степанович Курочкин (1830–1884) – російський поет, перекладач, публіцист (Там само).

<sup>ю</sup> Ізабелла Львівна Грінберг (див. вище прим. о).

<sup>я</sup> Семен Степанович Гулак-Артемівський (1813–1873) – український композитор, співак, близький товариш Т. Шевченка (Там само. – С. 336).

Примітки:

- <sup>1</sup> *Ставровський Е. В.* Наш род: Вуичи, Мрозы, Радаковы, Раевские, Розалион-Сошальские, Фульгози и др. Биографический очерк. – К., 2009. – 212 с.
- <sup>2</sup> *Парамонов А., Бойович Р.* Из рода Розалион-Сошальских // Розалион-Сошальский А. Г. Записки русского офицера, бывшего в плену у турок в 1828 и 1829 годах. – Х., 2011. – С. 97–104.
- <sup>3</sup> *Ставровський Е. В.* Наш род... – С. 75
- <sup>4</sup> *Филарет [Гумилевский Д. Г.]*. Краткий обзор епархии и монастырей // *Его же*. Историко-статистическое описание Харьковской епархии. – Х., 1859. – Отд. 1. – С. 109–134.
- <sup>5</sup> Там само. – С. 124, 131–132; *Филарет [Гумилевский Д. Г.]*. Историко-статистическое описание Харьковской епархии. – Х., 2006. – Т. 3. – С. 211, 242; Экономические примечания на Харьковский уезд 1782 г. / Ред., предислов.: *А. А. Парамей, А. Ф. Парамонов*. – Х., 2006. – С. 56–57.
- <sup>6</sup> *Данилевский Г. П.* Украинская старина: Материалы для истории украинской литературы и народного образования. – Х., 1866. – С. 34 (прим.).
- <sup>7</sup> *Филарет [Гумилевский Д. Г.]*. Изюмский, Купянский и Старобельский уезды; Купянские и Стародубские округа военного поселения // *Его же*. Историко-статистическое описание Харьковской епархии. – Х., 1858. – Отд. 5. – С. 240–241; Материалы для очерка служебной деятельности Шидловских в Слободской Украине 1696–1727 гг. – Санкт-Петербург, 1896. – С. 150; Центральный державний історичний архів України, м. Київ (далі – ЦДІАК). – Ф. 1710. – Оп. 2. – Спр. 115. – Арк. 63 зв.
- <sup>8</sup> *Филарет [Гумилевский Д. Г.]*. Изюмский, Купянский и Старобельский уезды... – С. 240.
- <sup>9</sup> Там само. – С. 241.
- <sup>10</sup> ЦДІАК. – Ф. 1710. – Оп. 2. – Спр. 115. – Арк. 63 зв.
- <sup>11</sup> *Филарет [Гумилевский Д. Г.]*. Изюмский, Купянский и Старобельский уезды... – С. 240–241.
- <sup>12</sup> Доклады и приговоры, состоявшиеся в Правительствующем Сенате в царствование Петра Великого / Изд. *Н. Ф. Дубровин*. – Санкт-Петербург, 1891. – Т. 4 (1714 р.) – Кн. 2 (июль-декабрь). – С. 920.
- <sup>13</sup> ЦДІАК. – Ф. 1638. – Оп. 1. – Спр. 20. – 10 арк.
- <sup>14</sup> *Михайліченко М. А.* Родовідна дворянська книга Харківського намісництва як джерело з історії слобідського дворянства: дис. ... канд. іст. наук: 07.00.06. – К., 2011. – С. 151–152.
- <sup>15</sup> ЦДІАК. – Ф. 1710. – Оп. 2. – Спр. 115. – Арк. 63 зв., 76 зв.
- <sup>16</sup> Там само. – Ф. 1722. – Оп. 1. – Спр. 57. – Арк. 1144–1162, 1232–1245.
- <sup>17</sup> Там само. – Арк. 74 зв.–75; *Филарет [Гумилевский Д. Г.]*. Изюмский, Купянский и Старобельский уезды... – С. 241; *Его же*. Историко-статистическое описание... – Т. 3. – С. 229; Материалы для истории колонизации и быта степной окраины Московского государства (Харьковской и отчасти Курской и Воронежской губерний) в XVI–XVIII столетии / Сост. *Д. И. Багалея*. – Х., 1886. – Т. 1. – С. 332.
- <sup>18</sup> Депутатские указы и всеподданнейшие челобитные от дворян Слободской Украинской губернии // Сборник Императорского Русского исторического общества. – 1889. – Т. 68. – С. 307.
- <sup>19</sup> Гайдамацкий рух на Україні в XVIII ст.: Збірник документів / Упоряд.: *І. Л. Бутич, М. І. Бутич, О. А. Купчинський, Л. А. Проценко, В. Д. Чунтулова*; під ред. *І. Л. Бутича, Ф. П. Шевченка*. – К., 1970. – С. 519.
- <sup>20</sup> Там само. – С. 554–555.
- <sup>21</sup> ЦДІАК. – Ф. 1817. – Оп. 1. – Спр. 95. – Арк. 147; Еліта Слобідської України. Списки козацької старшини 60-х рр. XVIII ст. / Упоряд. *С. П. Потапенко*. – К., Х., 2008. – С. 215.
- <sup>22</sup> ЦДІАК. – Ф. 1710. – Оп. 2. – Спр. 335. – Арк. 79 зв.
- <sup>23</sup> Материалы для истории колонизации и быта... – Т. 1. – С. 331.
- <sup>24</sup> ЦДІАК. – Ф. 1710. – Оп. 2. – Спр. 335. – Арк. 79 зв.
- <sup>25</sup> Материалы для истории колонизации и быта степной окраины Московского государства (Харьковской и отчасти Курской и Воронежской губерний) в XVI–XVIII столетии / Сост. *Д. И. Багалея*. – Х., 1890. – Т. 2. – С. 370, 377.
- <sup>26</sup> *Михайліченко М. А.* Родовідна дворянська книга... – С. 131–132.
- <sup>27</sup> *Сковорода Г. С.* Повне зібрання творів у двох томах. – К., 1973. – Т. 2. – С. 402–403.
- <sup>28</sup> ЦДІАК. – Ф. 1710. – Оп. 2. – Спр. 115. – Арк. 76 зв.–77.
- <sup>29</sup> Еліта Слобідської України... – С. 239.
- <sup>30</sup> ЦДІАК. – Ф. 1817. – Оп. 1. – Спр. 95. – Арк. 151 зв.
- <sup>31</sup> Депутатские указы и всеподданнейшие челобитные... – С. 308.
- <sup>32</sup> ЦДІАК. – Ф. 1817. – Оп. 1. – Спр. 95. – Арк. 152; Ф. 1815. – Оп. 1. – Спр. 4. – Арк. 9 зв.–10; Еліта Слобідської України... – С. 241.
- <sup>33</sup> Депутатские указы и всеподданнейшие челобитные... – С. 304.

- <sup>34</sup> Сковорода Г. С. Повне зібрання творів у двох томах. – Т. 2. – С. 80, 89, 105, 106, 119, 461; Данилевский Г. П. Украинская старина... – С. 34–35, 39, 41, 48, 76, 59.
- <sup>35</sup> Данилевский Г. П. Украинская старина... – С. 34 (прим.).
- <sup>36</sup> Сковорода Г. С. Повне зібрання творів у двох томах. – Т. 2. – С. 402–403.
- <sup>37</sup> Там само. – С. 358.
- <sup>38</sup> Там само. – С. 376.
- <sup>39</sup> Там само. – С. 462–463.
- <sup>40</sup> Филарет [Гумилевский Д. Г.]. Историко-статистическое описание... – Т. 3. – С. 269; Еліта Слобідської України... – С. 167.
- <sup>41</sup> Еліта Слобідської України... – С. 319, 427.
- <sup>42</sup> Материалы для истории колонизации и быта... – Т. 1. – С. 331.
- <sup>43</sup> ЦДІАК. – Ф. 1710. – Оп. 2. – Спр. 115. – Арк. 74 зв.–75; Еліта Слобідської України... – С. 124, 241; Материалы для истории колонизации и быта... – Т. 1. – С. 331.
- <sup>44</sup> ЦДІАК. – Ф. 1710. – Оп. 2. – Спр. 115. – Арк. 74 зв.–75.
- <sup>45</sup> Гайдамацький рух на Україні... – С. 554.
- <sup>46</sup> Филарет [Гумилевский Д. Г.]. Изюмский, Купянский и Старобельский уезды... – С. 242; *Его же*. Историко-статистическое описание... – Т. 3. – С. 192.
- <sup>47</sup> Филарет [Гумилевский Д. Г.]. Историко-статистическое описание... – Т. 3. – С. 276.
- <sup>48</sup> ЦДІАК. – Ф. 1710. – Оп. 2. – Спр. 115. – Арк. 74 зв.–75; Еліта Слобідської України... – С. 304.
- <sup>49</sup> Филарет [Гумилевский Д. Г.]. Историко-статистическое описание... – Т. 3. – С. 276.
- <sup>50</sup> ЦДІАК. – Ф. 1710. – Оп. 2. – Спр. 115. – Арк. 74 зв.–75; Еліта Слобідської України... – С. 304.
- <sup>51</sup> Там само.
- <sup>52</sup> Филарет [Гумилевский Д. Г.]. Историко-статистическое описание... – Т. 3. – С. 276; ЦДІАК. – Ф. 1815. – Оп. 1. – Спр. 4. – Арк. 123 зв.–124.
- <sup>53</sup> Филарет [Гумилевский Д. Г.]. Историко-статистическое описание... – Т. 3. – С. 276; Еліта Слобідської України... – С. 275; Описи Харківського намісництва кінця XVIII ст. / Упоряд. В. О. Пірко, О. І. Гуржій. – К., 1991. – С. 167.
- <sup>54</sup> Филарет [Гумилевский Д. Г.]. Историко-статистическое описание... – Т. 3. – С. 276; ЦДІАК. – Ф. 1710. – Оп. 2. – Спр. 115. – Арк. 79 зв.–80 зв.
- <sup>55</sup> Филарет [Гумилевский Д. Г.]. Историко-статистическое описание... – Т. 3. – С. 276; Еліта Слобідської України... – С. 243; Материалы для истории колонизации и быта... – Т. 1. – С. 331.
- <sup>56</sup> Филарет [Гумилевский Д. Г.]. Историко-статистическое описание... – Т. 3. – С. 276.
- <sup>57</sup> Там само.
- <sup>58</sup> ЦДІАК. – Ф. 1710. – Оп. 2. – Спр. 115. – Арк. 76 зв.–77; Еліта Слобідської України... – С. 305.
- <sup>59</sup> Там само.
- <sup>60</sup> Там само. – Арк. 63 зв.–64.
- <sup>61</sup> Филарет [Гумилевский Д. Г.]. Историко-статистическое описание... – Т. 3. – С. 190.
- <sup>62</sup> Михайліченко М. А. Родовідна дворянська книга... – С. 151–152.
- <sup>63</sup> Илляшевич Л. В. Краткий очерк истории Харьковского дворянства. – Х., 2002. – С. 177.
- <sup>64</sup> Филарет [Гумилевский Д. Г.]. Историко-статистическое описание... – Т. 3. – С. 276–277.
- <sup>65</sup> Пармонов А., Бойович Р. Из рода Розалион-Сошальских...
- <sup>66</sup> Розалион-Сошальский А. Г. Записки русского офицера, бывшего в плену у турок в 1828 и 1829 годах. – Х., 2011. – 105 с.
- <sup>67</sup> Пармонов А., Бойович Р. Из рода Розалион-Сошальских...
- <sup>68</sup> Там само.
- <sup>69</sup> Илляшевич Л. В. Краткий очерк истории... – С. 177.
- <sup>70</sup> Данилевский Г. П. Украинская старина... – С. 34, 83–84.
- <sup>71</sup> Дудко В. Из Шевченкового петербургського оточення: Єгор Розаліон-Сошальський, Степан Яновський // Український археографічний щорічник. Нова серія. – 2012. – Вип. 16/17. – С. 228; Пармонов А. Энциклопедия фамилий Харьковской губернии. – Електронний ресурс. Режим доступу: <http://old.mediaport.info/spezproekts/family/index.php?page=16>
- <sup>72</sup> Из дневника Я. П. Полонского // Голос минувшего. Журнал истории и литературы. – 1919. – № 1–4. – С. 118.
- <sup>73</sup> Данилевский Г. П. Из литературных воспоминаний // Исторический вестник. – 1891. – Т. 43. – № 1. – С. 57.
- <sup>74</sup> Щербина Н. Альбом ипохондрика (эпиграммы и сатиры) / Ред. и прим. Иванова-Разумника. – Ленинград, 1929. – С. 32; Щербина Н. Ф. Избранные произведения / Вступ. стат., состав. И. Д. Гликмана; подготов. текста и прим. Г. Я. Галаган. – Ленинград, 1970. – С. 273.
- <sup>75</sup> Штакенишнейдер Е. А. Из дневников 1855–1858 // Голос минувшего. Журнал истории и литературы. – 1915. – № 11. – С. 173.



<sup>76</sup> Шевченко Т. Г. Повне зібрання творів у дванадцяти томах. – Т. 5: Щоденник. Автобіографія. Статті. Археологічні нотатки. “Букварь южнорусский”. Записи народної творчості / Упоряд. В. С. Бородіна, Н. О. Вишневської; комент. Л. Н. Большакова, В. С. Бородіна, Н. О. Вишневської, І. Г. Шовкопляса. – К., 2003. – С. 169.

<sup>77</sup> Там само.

<sup>78</sup> Там само. – С. 173.

<sup>79</sup> Там само. – С. 176.

<sup>80</sup> Там само.

<sup>81</sup> Там само. – С. 177.

<sup>82</sup> Там само. – С. 184.

<sup>83</sup> Дудко В. Из Шевченкового петербургського оточення... – С. 229; Илляшевич Л. В. Краткий очерк истории... – С. 177.

<sup>84</sup> Дудко В. Из Шевченкового петербургського оточення... – С. 229.

<sup>85</sup> Парамонов А. Энциклопедия фамилий Харьковской губернии.

<sup>86</sup> Там само.

<sup>87</sup> Там само.

\* \* \*

*Світлана Потапенко (Київ): Слобідський старшинський рід Розальйонів-Сошальських: до реконструкції родоводу (кінець XVII – середина XIX ст.)*

У статті досліджується генеалогія слобідського старшинського роду Розальйонів-Сошальських з кінця XVII і до середини XIX ст. Встановлено, що представники роду відзначилися на військовій і цивільній службі. Из Розальйонами-Сошальськими товаришували Григорій Сковорода і Тарас Шевченко.

Ключові слова: родовід, Розальйон-Сошальські, Григорій Сковорода, Тарас Шевченко.

\* \* \*

*Svitlana Potapenko (Kyiv): The Rosalion-Soshalskyis as a Sloboda Ukraine Cossack Officials' Clan: a remark to genealogic reconstruction (end of the 17<sup>th</sup> and middle of the 19<sup>th</sup> centuries)*

The article examines the genealogy of the Sloboda Ukraine Cossack Officials' family Rosalion-Soshalsky at the end of the 17<sup>th</sup> and middle of the 19<sup>th</sup> c. It is found out that members of the clan chose military and civil service. Some of them were friends of such prominent Ukrainian cultural personalities as Hryhoriy Skovoroda and Taras Shevchenko.

Key words: Genealogic Table, Rosalion-Soshalsky, Hryhoriy Skovoroda, Taras Shevchenko.